

Stichting Lezen en Schrijven (2019). ‘Spreiding van laaggeletterdheid. Inzicht in taal- en rekenvaardigheden per beroep, sector en type werkzoekende’. Den Haag: Stichting Lezen en Schrijven.

Ronde 6

Wouter Braet
GO! Handelsschool Aalst
Contact: woubra@gmail.com

5

Hoge verwachtingen in arbeidsmarktfinaliteit: hoe digitale tools en talige hulpmiddelen de leereffecten optimaal kunnen stimuleren

1. Inleiding

Al jaren geef ik les in de derde graad bso in Vlaanderen, wat min of meer overeenkomt met vmbo in Nederland. En jaar na jaar moet ik met lede ogen aanzien hoe de leerlingen door de – invulling van – eindtermen in de jaren voor mij in een hoekje van laagdrempelig onderwijs werden geduwd. Deels omdat sommige leerlingen zich daar zelf comfortabel bij voelen en tekeer gaan wanneer er ‘meer’ van hen verwacht wordt, maar ook omdat collega’s soms de mening zijn toegedaan “dat ze toch niet beter kunnen en dus is het beter om realistische en gemakkelijke oefeningen te geven zodat ze toch hun diploma krijgen.” Daartegen verzet ik mij met hand en tand, want ik vind het net wél enorm belangrijk om standaarden te handhaven.

Ja, ze hebben het moeilijker, want meer wel dan niet zijn ze taalzwakker. Toegegeven, in het eerste semester kleurt mijn puntenboek over de hele lijn vaak erg rood. Zelfs al reik je ze heel veel hulpmiddelen aan, hetzij talig, digitaal of analoog. Maar in het tweede semester groeit het besef van inzet. Het besef dat je er niet bent om hen het leven zuur te maken, maar om hen om te smeden tot professionals. Het besef dat jij wel gelooft in hun potentieel en, nog beter, het besef in hun eigen kunnen. En dan zijn ze dankbaar.

Maar hoe krijg je leerlingen zover dat ze de hogere standaard halen? Ik wil in deze bijdrage een lans breken voor effectief gebruik van taalondersteuningsmiddelen en digitale hulpmiddelen, waaronder de door sommigen als baardige duivel bestempelde ‘ChatGPT’. Daarnaast zal ik het kort hebben over enkele factoren die aanleiding geven

tot taalzwakte bij leerlingen, en nogmaals het belang onderstrepen van voornoemde hogere standaard.

2. Een hogere standaard

Zoals in de inleiding aangegeven, mag het belang van het handhaven van een hogere standaard niet onderschat worden. Het behouden van hoge standaarden in het bso/de arbeidsmarktfinaliteit houdt in dat er wordt gestreefd naar een rigoureuus curriculum dat de benodigde ‘kennis’, ‘vaardigheden’ en ‘attitudes’ omvat die relevant zijn voor de arbeidsmarkt. Dit omvat zowel theoretische als praktische aspecten van het vakgebied. Het doel is om studenten te voorzien van een sterke basis, en hen voor te bereiden op de eisen en uitdagingen van de arbeidsmarkt.

Wetenschappelijke literatuur ondersteunt het belang van hoge standaarden in het bso/de arbeidsmarktfinaliteit. Een studie van Vansteenkiste e.a. (2012) benadrukt het belang van een uitdagende leeromgeving die studenten motiveert om hun volledige potentieel te benutten. Het bieden van uitdagende taken en het stellen van hoge verwachtingen kan de intrinsieke motivatie van studenten verhogen en hen stimuleren om te streven naar succes.

Daarnaast benadrukt onderzoek (Hanushek & Woessmann 2012) dat de kwaliteit van het onderwijs een belangrijke determinant is voor economische groei en individueel succes op de arbeidsmarkt. Het handhaven van hoge standaarden in het bso/de arbeidsmarktfinaliteit draagt bij aan het vergroten van de kansen en mogelijkheden van studenten om hoogwaardige vaardigheden te ontwikkelen die gewaardeerd worden op de arbeidsmarkt.

Het bovenstaande vereist evenwel betrokkenheid en samenwerking van ‘docenten’, ‘schoolleiders’, ‘ouders’ en ‘andere belanghebbenden’. Het omvat het bieden van ondersteuning aan studenten, het identificeren en aanpakken van individuele behoeften, en het continu streven naar verbetering van het onderwijsprogramma.

3. Factoren van taalzwakte

Een van de grootste uitdagingen bij het handhaven van een hogere standaard, is de taalzwakte die bij menig leerling vast te stellen valt.

Een belangrijke factor die eraan bijdraagt is de sociaaleconomische achtergrond van leerlingen. Onderzoek heeft aangetoond dat leerlingen uit lagere sociaaleconomische milieus een groter risico lopen op taalproblemen (Hoff 2006). Dat kan te maken hebben met beperkte taalstimulatie en een gebrek aan taalrijke omgevingen thuis.

Daarnaast kunnen leerlingen met een andere moedertaal dan de onderwijstaal geconfronteerd worden met taalzwakte. Het leren van een tweede taal kan uitdagend zijn en leerlingen kunnen moeite hebben met het ontwikkelen van voldoende taalvaardigheden om te slagen in het onderwijs (Cummins 2000).

Ook specifieke leerproblemen, zoals 'dyslexie', kunnen bijdragen aan taalzwakte. Dyslexie is een neurologische aandoening die het lezen en schrijven bemoeilijkt en kan leiden tot problemen met taalverwerving (Shaywitz & Shaywitz 2003).

Ten slotte kan een gebrek aan gerichte taalondersteuning in het onderwijs bijdragen aan taalzwakte bij leerlingen. Het is essentieel dat leerlingen voldoende gelegenheid krijgen om taalvaardigheden te ontwikkelen en dat er aandacht wordt besteed aan 'woordenschatuitbreiding', 'leesvaardigheid' en 'schrijfvaardigheid' (Gersten & Baker 2000).

Het begrijpen van deze factoren stelt scholen en docenten in staat om gerichte interventies en ondersteuning te bieden aan leerlingen met taalzwakte. Het kan onder meer 'het implementeren van effectieve taalprogramma's', 'het bieden van individuele begeleiding' en 'het creëren van een taalrijke omgeving' omvatten. Ook het gebruik van taalondersteuningsmiddelen en digitale hulpmiddelen speelt daarbij een cruciale rol.

4. Taalondersteuningsmiddelen

Taalzakkere leerlingen hebben vaak moeite met het begrijpen en produceren van taal, wat hun leerprestaties en zelfvertrouwen kan beïnvloeden. Taalondersteuningsmiddelen kunnen helpen om deze uitdagingen aan te pakken en de taalvaardigheden van deze leerlingen te versterken.

Een veelvoorkomende taalondersteuningsmethode is bijvoorbeeld het gebruik van visuele hulpmiddelen, zoals 'afbeeldingen', 'pictogrammen' of 'grafieken', om complexe concepten te verduidelijken. Onderzoek heeft aangetoond dat visuele ondersteuning het begrip en de retentie van informatie kan verbeteren, met name bij leerlingen met taalproblemen (Marzano 2007).

Daarnaast kunnen digitale hulpmiddelen, zoals 'spraak-naar-tekst software' of 'online woordenboeken', leerlingen helpen bij het 'vertalen', 'spellen' en 'begrijpen' van moeilijke woorden en zinnen. Een studie van Slavin & Cheung (2003) toonde aan dat het gebruik van computerondersteunde taalprogramma's positieve effecten had op de taalvaardigheden van taalzwakke leerlingen.

Differentiatie is vanzelfsprekend van belang bij taalondersteuning. Individuele begeleiding, kleine groepjes en taalgerichte instructie kunnen taalzwakkere leerlingen de extra aandacht en ondersteuning bieden die ze nodig hebben (Baker e.a. 2000). Het bieden van herhaalde en gevarieerde oefeningen, zoals ‘het gebruik van taalspellen’ en ‘interactieve activiteiten’, kan ook helpen om taalvaardigheden te versterken (Gersten & Baker 2000). De didactici in het werkveld beseffen de waarde van doorgedreven differentiatie, maar vaak ontbreekt het aan werkingsmiddelen om dit ook ten volle te kunnen doen.

5. Digitale hulpmiddelen

‘Digitale hulpmiddelen’ verwijst naar technologische toepassingen, zoals ‘educatieve software’, ‘online platforms’ en ‘digitale leermiddelen’, die het leerproces ondersteunen en verrijken. Ze stellen leerlingen in staat om op eigen tempo te leren, zich te verdiepen in specifieke vakgebieden en hun vaardigheden te ontwikkelen. Via de website www.onderwijstools.be vindt men er al heel wat interessante.

Een meta-analyse van Hattie (2015) wees uit dat technologie-integratie in het onderwijs een gematigd positief effect heeft op leerresultaten. Digitale tools bieden mogelijkheden voor ‘actief leren’, ‘differentiatie’ en ‘gepersonaliseerd onderwijs’, wat kan leiden tot beter begrip en hogere prestaties.

Een ander voordeel van digitale tools is dat ze *real-world* contexten kunnen simuleren en praktische toepassingen van kennis kunnen bieden. Dit is met name relevant voor leerlingen in het bso/de arbeidsmarktfinaliteit, omdat ze vaardigheden moeten ontwikkelen die direct relevant zijn voor de arbeidsmarkt. ‘Digitale simulaties’, ‘virtuele labs’ en ‘interactieve casestudy’s’ kunnen leerlingen helpen om deze vaardigheden te oefenen en toe te passen in een veilige en gecontroleerde omgeving. Een mooi voorbeeld hierbij is COFEP. Het is een acroniem dat staat voor ‘Centrale voor OefenFirma’s/Centrale pour Entreprises d’Entraînement Pédagogique’. COFEP stoomt trainees klaar voor de echte wereld door hen aan het werk te zetten in virtuele bedrijven. Zo stimuleert COFEP hun ondernemerschap.

Het effectief gebruik van digitale tools vereist echter zorgvuldige integratie in het curriculum en begeleiding van docenten. Het is belangrijk dat docenten de pedagogische waarde van digitale tools begrijpen en in staat zijn om ze effectief in te zetten in de klas. Opleiding en professionalisering van docenten op dit gebied zijn daarom van cruciaal belang.

6. Digitale tools verkennen

In het slotstuk van de presentatie tijdens de conferentie zullen we kort enkele tools wat meer in de diepte verkennen. Het betreft twee categorieën:

1. digitale tools voor het verzamelen en verwerken van informatie;
2. digitale tools die taalbegrip en -productie ondersteunen.

De lezer vindt ze even kort in onderstaande tabel ter overzicht:

Verzamelen en verwerken informatie	Ondersteunen taalbegrip en -productie
Google Lens	Languagetool.org
ChatGPT	Welklidwoord.be
DREAM app	Synoniemen.net
Bookcreator.com	DEEPL
	ChatGPT

Tabel 1 – Tools voor ‘het verzamelen en verwerken van informatie’ en ‘het ondersteunen van taalbegrip en-productie’.

Referenties

- Baker, S.K., R. Gersten & T. Keating (2000). “When less may be more: A 2-year longitudinal evaluation of a volunteer tutoring program requiring minimal training”. In: *Reading Research Quarterly*, 35 (4), p. 494-519.
- Cummins, J. (2000). *Language, power, and pedagogy: Bilingual children in the crossfire*. Berlin: De Gruyter.
- Ertmer, P.A. & A.T. Ottenbreit-Leftwich (2013). “Removing obstacles to the pedagogical changes required by Jonassen’s vision of authentic technology-enabled learning”. In: *Computers & Education*, 64 (3), p. 175-182.
- Gersten, R. & S.K. Baker (2000). “What we know about effective instructional practices for English-language learners”. In: *Exceptional Children*, 66 (4), p. 454-470.

- Hanushek, E.A. & L. Woessmann (2012). 'Do better schools lead to more growth?'. Online raadpleegbaar op: <https://hanushek.stanford.edu/sites/default/files/publications/Hanushek%20Woessmann%202012%20JGrowth%2017%284%29.pdf>.
- Hattie, J. (2015). 'What works best in education: The politics of collaborative expertise'. Online raadpleegbaar op: https://www.pearson.com/content/dam/corporate/global/pearson-dot-com/files/hattie/150526_ExpertiseWEB_V1.pdf.
- Hoff, E. (2006). "How social contexts support and shape language development". In: *Developmental Review*, 26 (1), p. 55-88.

Ronde 7

Maud Hutten
Yuverta Rijswijk
Contact: m.hutten@yuverta.nl

Het maken en gebruiken van een digitale escaperoom

1. Inleiding

In mei stond een artikel in het *Onderwijsblad*: "Ontzield vak Nederlands moet weer leuk worden". De titel is hard en appelleert aan iets wat al langer bekend is na veelvuldig onderzoek: leerlingen en studenten vinden het vak Nederlands niet leuk. Dat is jammer, want ons vak is boeiend en nuttig. Tijdens de lessen komen veel aspecten aan bod: 'fictie', 'schrijven', 'spelling', 'lezen' en 'mondelinge communicatie'. Tegelijk ontbreken een aantal heel interessante zaken vaak, zoals 'het leren van een (tweede) taal' en 'taalproblemen', zoals stotteren en afasie.

Er is al heel wat onderzoek waarom ons vak niet aantrekkelijk is voor leerlingen en studenten. De schuld wordt gelegd bij 'de exameneisen', 'de lesmethodes', 'de studenten en leerlingen' en soms ook bij ons, 'de docenten'. Ook zouden leerlingen te weinig het nut van het Nederlands ervaren. Er zijn dus verschillende mogelijke oorzaken die elkaar wederzijds beïnvloeden. Het gevolg ervan is dat er geen eenduidige oplossing voor het probleem is.

In deze tekst en tijdens de workshop op de HSN-conferentie wil ik een werkvorm presenteren die door de meeste studenten en leerlingen als leuk ervaren wordt, en die af en toe de boel lekker opschudt.